

71. Tiistaina 5 päivänä kesäkuuta 1990

kello 16.25

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ensimmäinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi leimaverolain
muuttamisesta 2155

Hallituksen esitys n:o 50
Valtiovarainvaliokunnan mietintö
n:o 21

2) Ehdotukset laeiksi alkoholilain
3 §:n ja keskioluesta annetun lain 5 §:n
muuttamisesta 2156

Hallituksen esitys n:o 56
Talousvaliokunnan mietintö n:o 5

3) Ehdotukset laiksi rakennuslain
muuttamisesta „
Hallituksen esitys n:o 135/1989 vp.
Lakialoitteet n:ot 137/1987 vp. ja 18
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö
n:o 11

4) Ehdotus poronhoitolaiksi 2158
Hallituksen esitys n:o 244/1989 vp.
Toivomusaloite n:o 493/1989 vp.
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mie-
tintö n:o 7

5) Ehdotukset laeiksi työntekijäin
eläkelain 12 §:n ja lyhytaikaisissa työ-
suhteissa olevien työntekijäin eläkelain
9 §:n sekä yrittäjien eläkelain 10 §:n
muuttamisesta 2166

Hallituksen esitys n:o 68
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 17

Siv.

6) Ehdotus laiksi asunto-olojen ke-
hittämisrahastosta annetun lain muut-
tamisesta 2167

Siv.

Hallituksen esitys n:o 60
Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 5

Esitellään:

7) Hallituksen esitys n:o 70 Pohjois-
maiden ympäristörahoitusyhtiön perus-
tamista koskevan sopimuksen eräiden
määräysten hyväksymisestä 2168

—
Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies
Hetemäki-Olander.

—
Nimenhuudon sijasta merkitään läsnä ole-
viksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelli-
seen täysistuntoon.

Täysistunnon kuluessa ilmoittautuu ed.
Andersson.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi leimaverolain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 50
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 21

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 21.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

2) Ehdotukset laeiksi alkoholilain 3 §:n ja keskioluesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 56
Talousvaliokunnan mietintö n:o 5

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 5.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Kysymys on sahtilaista. Aikanaan puhuin sahtiasioista ja totesin, että Hartolan sahti on Suomessa huonointa. (Ed. Tenhiälä: Ja Lammin parasta!) — Ei, kun Ikaalisten oli parasta. — Mutta täytyy muuttaa sanottua: Kankaanpäässä saattaa olla vielä huonompaa kuin Hartolassa, mutta se on toinen asia.

Haluan mainita alkoholilain 3 §:n muutoksesta, jota on jonkin verran muutettu valiokunnassa. Se käsittelee kiistanalaista kysymystä siitä, saako toisen hankkimista aineista valmistaa kotitaloudessa sahtia sillä tavalla, että valmistaja saa tietyn korvauksen työstään, kunhan tilauksen tekijä on toimitanut itse aineet. Tässäkään tapauksessa sitä ei sanota suoraan.

Mutta kun pykälässä mainitaan: ”Tämän lain estämättä saa kotitaloudessa muussa kuin myyntitarkoituksessa” jne., se tarkoittaa kääntäen sitä, että tämä maaseudulla käytössä oleva tapa, jossa mestari valmistaa toisen aineista ja saa siitä korvauksen, on käsitykseni mukaan tämän päätöksen kautta hyväksytty. Se on erinomainen asia, että ei tarvitse yön pimeydessä mallassäkki olkapäällä kulkea talosta taloon, vaan toiminta on tämän jälkeen aivan laillista.

Ed. Joenpalo: Arvoisa puhemies! Puheenvuoroni ei liity mitenkään käsiteltävään asiaan, mutta kun jo lehdestä havaitsin aikaisemmin ed. Aittoniemen kehuneen eräitten alueitten sahteja, johon kysymykseen hän tänäänkin vielä katsoi aiheelliseksi palata, niin totean, että eräs tärkeä ohrajuoma, nimittäin lounaishämäläinen kilju, on jäänyt tässä Aittoniemen alkoholipoliittisessa tarkastelussa vaille sille kuuluvaa huomiota. Halaisin vain mainostaa, että siitäkin saa kohtuullisen kiukkuisen humalan ja vielä kamalamman kankkusen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

3) Ehdotukset laiksi rakennuslain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 135/1989 vp.
Lakialoitteet n:ot 137/1987 vp. ja 18
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 11

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 11.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Tässähän joutuu ihan lörpön asemaan, mutta täytyy vain jatkaa tätä keskustelua.

Rouva puhemies! Haluan todeta sen, että kun aikanaan eduskunnassa käsiteltiin lääninoikeuksia koskevaa lainsäädäntöä, niin samassa yhteydessä rakennuslain 139 §:ää muutettiin niin, että ympäristöministeriö tuli valitustuomioistuimena väliin, korkeimman hallinto-oikeuden ja lääninoikeuden väliin. Silloin jo esitin sitä, että tämä on selvä suuntaus siitä, että jossakin vaiheessa varmasti tullaan poliittisesti asia viemään siihen pisteeseen, että ympäristöministeriöstä tulee lopullinen päätöksentekijä ja valitustuomioistuimena korkein hallinto-oikeus jää pois.

Nyt tässä lainsäädännössä, hallituksen esityksessä, oli tämä tarkoitus selvästi. Onneksi kuitenkin täällä käsittelyssä on havaittu, että tämä ei tällä tavalla ole mahdollista, koska poliittinen ministeriö, poliittinen virasto, ei voi olla mikään tuomioistuin. Tässä on kuitenkin jääty puoliväliin tietysti siinä mielessä, että 139 §:n mukaan voi eräissä tapauksissa valittaa edelleen korkeimpaan hallinto-oikeuteen, mutta osa jää ympäristöministeriön lopullisesti ratkaistavaksi. Tällaista poliittisen tuomioistuimen esille tuomista ja sen vallan kasvattamista pitää suomalaisessa yhteiskunnassa ehdottomasti varoa, koska silloin lopulliset päätökset tehdään poliittisin perustein eikä riippumattoman tuomioistuimen toimesta.

Ed. Kalima: Arvoisa puhemies! Haluaisin ed. Aittoniemelle huomauttaa, että laki- ja talousvaliokunta teki muunkin muutoksen. Nimittäin me lisäsimme allekirjoittaneen lakialoitteen johdosta säännöksen, jonka mukaan asemakaavaa, rakennuskaavaa tai muuta merkittävää asumista tai yhdyskuntarakentamista koskevaa kaavaa koskeva valitus on käsiteltävä kiireellisenä. Tästä täytyy valiokunnalle antaa sen ryhdikkyudesta tunnus, sillä ympäristöministeriö vastusti tämän muutoksen tekemistä todeten, että nämä valitukset muutoinakin käsitellään mahdollisimman nopeasti.

Kun kuitenkin tiedän, että näin ei ole asianlaita ja eräät valitukset kestävät 4—5 vuotta valitusinstansseissa, niin totean tyydytyksellä tämänkin muutoksen hallituksen esitykseen.

Ed. Kokko: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys rakennuslain muuttamisesta, joka nyt on käsiteltävänä, on monilta osin varsin myönteinen, ja kuntien taholla siinä olevia uudistuksia odotetaan. Tietysti nuo uudistukset eivät ole kovin suuria, mutta joka tapauksessa myönteisiä. Siirretäänhän siinä päättävältä selvästi alaspäin eli ministeriöltä läänin tasolle ja myös kuntatasolle.

Esimerkiksi rakennusjärjestystä ei tämän jälkeen tarvitsisi enää alistaa ministeriön vahvistettavaksi, vaan sen voisi kunta hyväksyä omilla päätöksillään. Samoin poikkeuslupien myöntäminen siirtyy yleensä kuntien

osalta ministeriöltä lääninhallitukselle suurimpia kuntia lukuunottamatta.

Valiokuntaa puhuttivat muutamat asiat, joista jo täällä edellisessä puheenvuorossa tuli puhe, eli 139 §:n 3 momentissa oleva valituskielto. Sitä valiokunta piti oikeusturvan kannalta loukkaavana ja tähän kiinnitti huomiota myös perustuslakivaliokunta, jonka lausunnon valiokunta oma-aloitteisesti päätti tästä hallituksen esityksestä hankkia.

Kaavoitusta koskeva muutoksenhakuhan perustuu kunnallislakiin. Kunnassa tehdystä kaavapäätöksestä voidaan valittaa ympäristöministeriölle tai lääninhallitukselle mainittujen hallintoviranomaisten toimivallan jaon mukaisesti. Valitusoikeus on jokaisella kuntalaisella laillisuusperusteella. Ympäristöministeriön ja lääninhallituksen päätöksestä on voimassaolevan rakennuslain mukaan jatkovalitusoikeus korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Nyt tästä hallituksen esityksessä oltaisiin poikkeamassa, ja laki- ja talousvaliokunta päätyi siihen, ettei muutoksenhaun rajoittamista ole hallituksen esityksessä perusteltu vakuuttavasti. Valiokunta ehdottaa hallituksen esityksen 139 §:n 3 momentin muuttamista siten, että muutoksenhakukielto korkeimpaan hallinto-oikeuteen koskisi vain niitä tapauksia, joissa valituksen kohteena oleva kysymys on jo ratkaistu alueelle laaditussa vahvistetussa, hallituksen esityksen 29 §:n 4 momentin tarkoittamassa yleiskaavassa yksityiskohtaisesti.

Tällä tavoin pystytään poistamaan ongelma siitä, että saattaisi syntyä tilanne, jossa määrätyn asian osalta ei voitaisi valittaa tuomioistuimeen lainkaan. Tällainen esimerkki voisi olla kerrostalojen korttelialue, jossa kerrosten lukumäärän rakennusoikeus on yleiskaavassa vahvistettu, eikä se siten voisi kerrosluvun ja rakennusoikeuden vahvistuksen jälkeen tulla jatkovalitukseen detailjakaavan käsittelyn yhteydessä. Valiokunnan ehdottama sanamuoto turvaa sen, että asema- ja rakennuskaavoissa ensi kertaa esiintyvistä maankäyttöratkaisuista voitaisiin valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Toinen asia, josta valiokunnassa puhuttiin varsin paljon, on se, että rakennuslaissa on eri säännöksiä rakennuskielloista, jotka ovat voimassa lähinnä rakentamista ohjaavien kaavojen laatimista varten. Tällaisia rakennuskielloja on ollut voimassa jopa 30 vuotta,

ja valiokunta pitää sitä maankäytön kannalta kohtuuttomana ja on mietinnössään ehdottanut, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin asian tutkimiseksi ja ratkaisemiseksi niin, että rakennuskielto olisi voimassa esimerkiksi viisi vuotta ja sitä voitaisiin jatkaa yhden kerran eli viidellä vuodella ja sen jälkeen sitä ei enää voitaisi jatkaa, jolloin saavutettaisiin kohtuullinen aikajakso kiellon voimassaolosta.

Kun monet asemakaava- ja rakennuskava-asioissa tehty ratkaisu viipyvät valitusportaissa varsin pitkään, valiokunta päätyi yhtyen ed. Kaliman tekemään lakialoitteeseen siihen, että tällaiset olisi käsiteltävä kiireellisenä. Näin saavutettaisiin se, etteivät tällaiset asiat viivästy liian pitkään ja aiheuta siten rakentamisen hidastumista. Valiokunta yhtyi tässä suhteessa ed. Kaliman tekemään lakialoitteeseen ja on ottanut sitä koskevat säännökset mietintönsä yhteyteen.

Valiokunta oli muilta osin asiassa yksimielinen. Eriävä mielipide, joka on, koskee yksityiskohtaa, ja sen ed. Pulliainen on ensimmäisenä allekirjoittanut. Muilta osin valiokunta pääosin oli tätä asiaa käsitellessään yksimielinen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

4) Ehdotus poronhoitolaiksi

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 244/1989 vp.

Toivomusaloite n:o 493/1989 vp.

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 7

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 7.

Keskustelu:

Ed. Alho: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitystä poronhoitolaiksi voi tarkastella pelkästään elinkeinolakina, niin kuin maa- ja metsätalousvaliokunta mietinnössään on teh-

nyt, mutta poronhoidon elinkeinon luonteen vuoksi tämä tarkastelukulma on aivan liian kapea. Kysymys on saamelaiseen kulttuuriin liittyvästä elinkeinosta, joka on hyvin ollenainen osa saamelaisten oikeuksia maahan, elinkeinon ja ylipäättänsä osa saamelaisten elämänmuotoa.

Poronhoitolaista on aikaisemminkin annettu uudistuneita ehdotuksia, joissa otettaisiin huomioon niitä kehitysvaatimuksia, joita elinkeinon harjoittaminen vaatii. Edellisellä kerralla vuonna 1985 poronhoitolaki kuitenkin raukesi siitä syystä, että laissa ei ollut huomioitu saamelaisten oikeuksia ja näin ollen jouduttiin keskustelemaan hyvinkin paljon perustuslakivaliokunnan lausuntojen pohjalta säätämisyjärjestyskysymyksistä.

Tässä ehdotuksessa säätämisyjärjestyskysymykset ja myös saamelaisten oikeudet on sivuutettu siten, että on hallituksen esityksen perusteluissa viitattu siihen, että saamelaislakia ollaan parhaillaan valmistelemaan. Näin tietysti voidaan mennä sieltä, missä aita on matalin, mutta mielestäni tämä lähtökohta ei ole perusteltu.

Perustuslakivaliokunnassa olen ollut sitä mieltä, että kansainvälisten sopimusten ja mm. Ruotsin ja Norjan käytäntöjen mukaisesti, missä poronhoito on varattu saamelaisten elinkeinoksi, näidenkin perusteella jo nyt olisi pitänyt tarkastella saamelaiskysymystä tämänkin lain säätämisen yhteydessä. Tähän perustuslakivaliokunnan lausunnossa on viitattukin siten, että perustuslakivaliokunta kysyy maa- ja metsätalousvaliokunnalta, onko tarkoituksenmukaista yhdenmukaisesti säätää lain voimassaolosta koko poronhoitoalueella. Tällä valiokunta on viitannut juuri saamelaispaliskuntien asemaan.

Maa- ja metsätalousvaliokunta ei kuitenkaan näitä näkökohtia ole ottanut huomioon, vaan on todennut omassa mietinnössään, että kun saamelaislaki on valmisteilla, niin se ei ole omassa työssään lainkaan puuttunut näihin kysymyksiin. Tosin myönteistä on se, että saamelaislakia kumpikin valiokunta on lausunnoissaan ja mietinnöissään kiirehtinyt.

Mutta kun mielestäni tätä kysymystä ei voi niin sivuuttaa, kuin maa- ja metsätalousvaliokunta on tehnyt, olen liittänyt valiokunnan mietintöön vastalauseen, jossa olen yrittänyt perustella nimenomaisesti sitä, että paitsi saamelaisten oikeuksien näkökulmasta

myös kansainvälisten sitoumusten johdosta lain voimaantulossa pitäisi ottaa huomioon se, että saamelaispaliskuntien kohdalla paliskuntajohtoisen poronhoitotavan ulottaminen sellaisena, kuin se nyt hallituksen esityksessä on esitetty koko alueelle voimaan saatettavaksi, ei ole perusteltua. Se loukkaa mielestäni saamelaisten ikimuistoisia nautinta-oikeuksia maahan, heidän tapaansa ja kulttuuriansa hoitaa poroja, joskin on tietysti totta, että tällä hetkellä säädöksissä on ongelmia, joiden ratkaiseminen myös saamelaisten näkökulmasta on perusteltua.

Eduskunnassa on keskusteltu aika monta kertaa aikaisemminkin kansainvälisten ihmisoikeussopimusten merkityksestä. Kun Suomi ratifioi Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen, sitä täällä pidettiin laidasta laitaan hyvinkin merkittävänä. Suomi on ratifioinut myös kaikkinaisen rotusyrjinnän kielävän sopimuksen, ja se velvoittaa valtioita aktiiviseen toimintaan vähemmistökulttuurien aseman edistämiseksi. Voi kysyä, missä määrin Suomi on tätä sopimusta noudattanut. Saamelaisten oikeudet ovat edelleen järjestämättä. Näistäkin syistä mielestäni, jos pidetään todella näitä sopimuksia niin tärkeinä, kuin on yleisessä ja julkisessa keskustelussa pidetty, olisi tarpeellista asettaa kyseenalaiseksi tämän poronhoitolain säätäminen.

Toisaalta on myös viimeisimmässä tutkimuksessa, jos ajatellaan saamelaisten oikeuksia, osoitettu, että saamelaisilla on ollut jo pitkään poronhoitomalli, joka on ollut ikään kuin maahan kohdistuva omistusoikeuden osa. Muun muassa Kaisa Korpijaakko on tehnyt tästä asiasta väitöskirjan. Vaikka tämänhetkisessä lainsäädännössä ei olekaan saamelaisille varattu erityisoikeutta poronhoitoon, se kuitenkin näiden tutkimusten varassa täyttää maakaaren 15 luvun tarkoittaman ylimuistoisen nautinnan edellytykset.

Perustuslakivaliokunta on tukenut tätä ajattelutapaa siten, että kun se on lausunut mm. pohjoisten kuntien vesipiirirajoista tai kalastusoikeuksista, niin Inarin, Enontekiön ja Utsjoen kunnissa on perustuslakivaliokunta katsonut olevan huomattavan osan luonतालoudesta elantonsa saavista sellaisia, joilla on vähintään nautintaperusteisiin oikeuksiin rinnastettava oikeus, joka nauttii perustuslain omaisuuden suojaa.

Mikäli tällä tulkintalinjalla olisi menty johdonmukaisesti eteenpäin, olisivat tietysti tulleet vastaan myös tämän poronhoitolakisityksen säätämistäjärjestyskysymykset. Siihen ei kuitenkaan menty juuri niistä syistä, joihin aluksi viittasin, koska hallituksen esityksessä mainittiin, että saamelaislakia valmistellaan parhaillaan, ja ajateltiin, että näihin kysymyksiin voitaisiin palata myöhemmin.

Saamelaisvaltuuskuntakin on lausunut siitä, miten poronhoitolaki tulisi ja voitaisiin säätää. Saamelaisvaltuuskunnan lausunnossa on sanottu, että” edellytyksenä poronhoitolain säätämiseksi olisi se, että lain 3 §:n 2 momentissa todettaisiin, että saamelaisten kotiseutualueella poronhoito-oikeus on poronhoitoa harjoittavalla saamelaisvaltuuskunnasta annetun asetuksen 1 §:n 2 momentissa tarkoitetulla saamelaisella ja luonnon-suojelulain 4 §:ssä tarkoitetulla paimentolaislappalaisella sekä heidän perillisillään. Poronhoito-oikeus olisi myös sillä, joka tämän lain voimaan tullessa harjoittaa poronhoitoa tai voimaan tultua saa paliskunnan suostumuksella poronhoito-oikeuden”.

Tällaista muotoilua ei hallituksen esityksessä ole, eikä tällaista muutosta myöskään maa- ja metsätalousvaliokunta ole lakiin tehnyt, vaan todellakin poronhoito on kaikkien oikeus, ja näin ollen tavallaan poronhoidon luonnetta osana saamelaista kulttuuria ei ole Suomessa vielä tunnustettu. Sitä vastoin, niin kuin mainitsin varhemmin, Ruotsissa ja Norjassa on kuitenkin tällainen ratkaisu jo tehty. Poronhoito on varattu saamelaisväestön yksinoikeudeksi juuri poronhoidon ja saamelaiskulttuurin keskinäis-suhteen vuoksi.

Toisin sanoen, arvoisa puhemies, mielestäni nyt säädettävä poronhoitolaki on monessa mielessä elinkeinon luonteen vuoksi tarpeellinen. Säädöksiä mm. korvauksista maatalouden harjoittajille toki tulee korjata, mutta mielestäni tällaista poronhoitolakia, joka täysin sivuuttaa saamelaisten oikeudet, ei kuitenkaan pitäisi tehdä kaikista olemassaolevista ongelmista huolimatta vedoten vain siihen, että saamelaislaki on valmisteilla. Saattaa nimittäin todella käydä niin, että nyt kun poronhoitolaki saa tämän sisällön, joka maa- ja metsätalousvaliokunnassa on muutoin yksimielisesti saatu aikaiseksi, paineet siihen suuntaan, että saamelaislakia kiirehdytettäisiin, saattavat vaimentua. Onhan kysy-

mys nimenomaisesti juuri saamelaisten oikeudesta maahan.

Tämä on tietysti sellainen oikeus, joka varmasti muun väestön parissa herättää hyvinkin monenlaisia mielipiteitä. Tietysti tunnettua on myös, että saamelaisten parissa ja Lapissa muutoinkin asiasta on monenlaisia mielipiteitä. Näin ollen siis saattaa käydä siten, että poronhoitolaki saa tämän sisällön, joka hyvin voimakkaasti vahvistaa paliskuntien asemaa, joka ei ole saamelainen poronhoitomalli, ja samalla ikään kuin tukahduttaa sitä saamelaiskulttuurista nousevaa poronhoitotapaa, joka on ikimuistoinen. Painee saamelaisten oikeuksien säätämiseen muualla todella vähenevät.

Tämä olisi tietysti hyvin onnetonta nimenomaisesti juuri kansainvälisten ihmisoikeus-sopimusten vuoksi, koska kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia säätelevät yleissopimukset todella velvoittavat alkuperäiskansojen aktiiviseen tukemiseen heidän kulttuurinsa säilymisen takaamiseksi. On aika mahdollonta ajatella, että saamelaiskulttuuri voisi säilyä, jos poronhoito ei olisi osa saamelaista kulttuuria.

Tällaisia kokemuksiahan vähemmistökansojen asemasta on saatu muualtakin. On kuviteltu, että enemmistöjen etujen ajaminen johtaisi siihen, että vähemmistöt voisivat kuitenkin omalla tietyllä rajatulla alueellansa harjoittaa omaa kulttuuriansa kielen tai jonkin muun kautta. Esimerkiksi Kanadan intiaanikulttuurien kannalta on ollut erittäin tärkeää, että intiaanikulttuurien säilymistä on yritetty edistää sillä, että intiaanien alkuperäiset metsästyksmaat on saatettu heidän käyttöönsä. Mutta tämäkin on tullut liian myöhään, ja hyvin paljon intiaanikulttuurien ainutlaatuisuudesta on tästä syystä hävinnyt. Sen vuoksi olisi tietysti hyvin onnetonta, että Suomen kaltaisessa maassa, jolla on suuri rikkaus siinä, että sillä on vähemmistökansoja, meneteltäisiin puhtaasti elinkeinopoliittisista syistä niin kuin nyt maa- ja metsätalousvaliokunta on ajatellut.

Arvoisa puhemies! Näistä syistä, siis saamelaisten oikeuksien näkökulmasta ja toisaalta kansainvälisten sopimusten näkökulmasta, mielestäni poronhoitolain ei pitäisi tulla voimaan saamelaispaliskunnissa Käsivarressa sellaisenaan, vaan niissä pitäisi noudattaa nykyisin voimassaolevan poronhoitolain säädöksiä, jotka antavat väljyyttä enem-

män kuin paliskuntajohtoisessa poronhoitomallissa hoitaa poroja siten kuin saamelaiset ovat tehneet vuosisatojen ajan. Toisaalta pidän myös hyvin merkittävänä sitä, että valiokunta on kiirehtinyt saamelaislain aikaansaamista. Toivon, että tämä myös eduskunnan yhteisenä käsityksenä viestittyisi asianomaisille valmisteluelimille, koska todellakin saamelaisten oikeuksien järjestäminen ei saa olla mikään ikuisuuskyseminen, vaan tämän päivän järjestelykyseminen.

Ed. Andersson merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Sarapää (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edellinen puheenvuoro oli varsin ristiriitainen ja perustui varsin paljon virheellisiin tietoihin. Tekisi mieli sanoa, että ilmeisesti se oli Kulosaaren paliskunnan puheenvuoro.

Ensinnäkin totean, että paliskuntia on kaikkiaan 57. Ed. Alho vaati erioikeuksia kahdelle paliskunnalle vedoten saamelaiskulttuuriin ja saamelaiseen poronhoitotapaan. Esillä oleva poronhoitolaki on puitelaki ja sallii paliskunnan vapaasti päättää, miten poroja paliskunnan alueella hoidetaan. Se ei tule millään tavalla rajoittamaan sitä, jos esimerkiksi Käsivarren tai Näkkälän paliskunnissa noudatetaan ns. vanhaa poronhoitomenetelmää. Tämä laki ei tule asettamaan sille mitään rajoituksia.

Ed. Alho viittasi myös Norjaan ja Ruotsiin ja vetosi, että pitäisi tehdä samoin kuin siellä eli yksin saamelaisille annettaisiin poronhoito. Perinne kuitenkin Suomessa on täysin erilainen. Ruotsissa ja Norjassa on saamelaisia moninkertainen määrä verrattuna Suomen saamelaisiin. Suomessa saamelaisalueella on poroista noin 40 prosenttia ja saamelaisalueen ulkopuolella 60 prosenttia. Saamelaisalueellakin merkittävä osuus on muitten kuin saamelaisten käsissä.

Mielestäni poronhoitolaki on tarpeellinen ja pitää nyt säätää. Sillä tuetaan elinkeinoa ja sopeutetaan nykyinen yhteiskunta ja valitseva poronhoito toisiinsa ja vähennetään niitä ristiriitoja, mitkä tällä hetkellä ovat olemassa.

Ed. Rajamäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Alhon näkemykset

poronhoidon merkityksestä saamelaisuudelle olivat arvokkaita ja tärkeitä, mutta valiokunta muilta osin ei voinut yhtyä tähän paliskunta- ja Enontekiö-näkemykseen sen takia, että paliskuntajärjestelmä on päätöksentekojärjestelmä ja myös aika merkittävä taloudellisen tuen kanavoimisjärjestelmä. Tältä osin voidaan siis sanoa, että se vahvistaa saamelaisen poronhoitoon liittyviä edellytyksiä.

Valiokunta osaltaan kiirehti saamelaislakiehdotuksen valmistelua ja sen saattamista pikaisesti eduskunnan käsiteltäväksi. Tämä onkin hyvin tärkeä kannanotto. Mutta varsin vähän oli niitä asiantuntijoita, jotka olivat sitä mieltä, että ikuisuudelta tuntuva poronhoitolaki pitäisi jättää odottamaan saamelaislakia. Oli hyvin tärkeänä pidetty sitä, että ristiriidat, joita liittyy yleensäkin porotalouteen ja maatalouteen, vihdoin viimein tämä eduskunta osaltaan kirkastaisi. Viime kaudeltahan me muistamme, että tältä osin eduskunta ei kyennyt lainkaan lainsäädäntöä aikaiseksi saamaan.

Saamelaislaista johtuvat muutokset poronhoitolakiin on välittömästi siinä yhteydessä otettava huomioon ja korjattava. Uskoisin kuitenkin, että saamelaisille, saamelaisuudelle ja poronhoidolle laajemminkin tämä laki luo entistä parempia lähtökohtia.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Alhon äskeisestä puheenvuorosta saattoi saada sen käsityksen, että maa- ja metsätalousvaliokunta olisi jollakin tavalla rusikoinut saamelaisporoelinkeinoa ja suoraanaisesti heikentänyt saamelaisporonomistajien asemaa verrattuna siihen, mikä heillä on tällä hetkellä voimassa olevan lain mukaan. Näinhän ei missään nimessä ole asianlaita. Mitään heikennystä ei tapahdu uudella poronhoitolaille saamelaisen poromiesten asemaan ja elinkeinon harjoitukseen. Paliskuntajärjestelmän puitteissa he voivat elämäntapaporonhoitoaan jatkaa aivan niin kuin ovat harjoittaneet sitä ikimuistoisista ajoista saakka.

Vielä, mikä tärkeintä, arvoisa ed. Alho, Enontekiössä poronhoitokulttuuri poikkeaa perinteiltään selvästi siitä, mitkä se on Ylä-Lapissa, Inarin ja Utsjoen Lapissa. Tämä kaikki on mahdollista edelleenkin. Mutta tämä ei merkitse sitä, ettei saamelaislain käsittelyn tuloksena tätä poronhoitolakia voitaisi muuttaa sen lain kanssa sopusoin-

nussa olevaksi laiksi niiltä osin kuin kysymys on saamelaisen alueesta ja poroelinkeinon harjoittamisesta saamelaisalueella.

Vielä eräs merkittävä näkökohta, ed. Alho, on se, että suurin osa poronhoitoalueesta on saamelaisalueen ulkopuolella. Nyt säädellään siis koko poronhoitoalueen poroelinkeinoa. Mikä merkittävintä, niin ekologisen lain osalta olemme olleet täysin yksimielisiä. Se on minusta erinomainen edistysaskel. Tämä eduskunta on hirmuisen paljon parempi kuin edellinen eduskunta, joka ei saanut mitään aikaan tässä asiassa.

Ed. Savela (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pitää varmasti paikkansa se, että poronhoitolaki koskettaa myös sitä kulttuuria, joka saamelaisen keskuudessa ja eräänä maatumme myös rikastuttavana kulttuurina on olemassa. Mutta kyllä ed. Alho on ymmärtänyt koko poronhoitolain tältä osin varmasti pikkuisen pieleen, sillä poronhoitolain lähtökohtana ei ollut tarkoitus kiristää mitään, vaan päinvastoin mahdollistaa toimeentulo ja elämisen edellytykset myös sen kulttuurin piirissä aivan samanpainoisesti kuin ne tänäkin päivänä ovat.

Tärkeinä lähtökohtina koko lailla oli ekologisesti kestäväan perusteeseen nojautuvan porotalouden hoitaminen ja myös keskinäisten suhteiden hoitaminen niin poronomistajien kuin maanomistajienkin keskuudessa. Tässä mielessä tämä laki on aivan välttämätön. Se, että valiokunta käsittelyn yhteydessä myös puuttui saamelaislakiin, oli tiedossa. Aivan samalla tavalla kuin ed. Pulliainen totesi, ei ole mitään estettä saamelaislain käsittelyn yhteydessä käsitellä myös sitä luontaiselinkeinoa, mikä on vällinnut heidän kulttuurissaan aikaisemmin. Laki on tarpeellinen.

Ed. Apukka (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Alho piti hyvänä, että maa- ja metsätalousvaliokunta mietinnössään kiirehti saamelaislain säätämistä. Olen siltä osin täysin samaa mieltä, ja varmasti monet ovat sitä mieltä, että saamelaislaki tulisi säätää mahdollisimman pian. Minä pidän hyvänä, että maa- ja metsätalousvaliokunnalla oli niin paljon selkärankaa, että se pystyi toteuttamaan poronhoitolain erillisenä eikä jäänyt odottamaan saamelaislain säätämistä tai yhdistänyt tätä kysymystä siihen

sen vuoksi, että jos poronhoitolaki olisi yhdistetty saamelaisoikeuksiin ja saamelaislakiin, niin jokainen meistä tietää, että olisi puhuttu vuosien lisääjasta.

Ainakin minulla on sellainen käsitys, että jos olisi nykyisen kaltainen pirstoutuminen porokarjoissa vuosia saanut tapahtua, niin meillä ei kohta olisi poronhoitolakia tarvittukaan. Tämä ei tullut yhtään liian aikaisin. Päinvastoin se olisi saanut tulla aikaisemmin. Sen mukaan, mitä poromiehet Lapissa ovat puhuneet, laki pitäisi saada kiireesti voimaan. Mielestäni valiokunta teki hyvää työtä, kun se sai yksimielisesti lain valmiiksi.

Äsken puhuivat muutamassa puheenvuorossa niin ed. Alho kuin hänelle vastanneetkin henkilöt Enontekiön poronhoidosta. Lakiin ei tosiaan millään tavalla estä siellä jatkamasta poronhoitoa aivan entiseen malliin. Olen myös sitä mieltä, että kun saamelaislaki aikanaan valmistuu, niin totta kai on luonnollista, että poronhoitolakia tarkistetaan niiden asioiden osalta heti, mitä saamelaislaki vaatii. Kokonaisuutena on hyvä asia, että laki saadaan valmiiksi.

Ed. Kemppainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Alho puheenvuorossaan kiinnitti huomiota saamelaisten oikeuksiin. On erittäin tärkeätä, että siihen kiinnitetään huomiota, ja todellakin olisi jo aika saada saamelaislaki eduskuntaan. Perustuslakivaliokuntahan on kymmenkunta vuotta erilaisia poronhoitolakiesityksiä käsitellyt ja ennen muuta niitä saamelaisten oikeuksien kannalta pohtinut. Hallitus ei ole saanut näköjään esitystä vielä aikaan, joten hallitusta on todella syytä kiirehtiä lain aikaansaamisessa.

Ed. Alho puheenvuorossaan kuitenkin unohti, että poronhoitoaluehan ulottuu valtaosin muulle kuin varsinaiselle saamelaisalueelle ja ongelmat myös ovat pääosin muulla poronhoitoalueella, erityisesti sen eteläosissa. Esimerkiksi Kainuun pohjoisissa kunnissa on jo käyty varsinaista porosotaa. Siellä on maanomistajilla ollut aseet kourassa ja kovat piipussa. Poromiehet ovat olleet toisella puolella, ja porokarja on aiottu ampua pellolle suoraan, jos ei meno muutu. Tältä osin on todellakin yhdestoista hetki, että uusi poronhoitolaki saadaan, jossa maanomistajien ja poronhoitoa harjoittavien suh-

teet saadaan nykyistä paremmalle ja tarkemmin säädellylle tolalle.

Kyllä olisi varmaan oikein, että poronhoitolaki olisi porrastettu niin, että saamelaisalueilla, Lapin keskiosissa, Lapin läänin eteläosissa ja Oulun läänin pohjoisosissa poronhoitoalueilla kullakin olisi tavallaan omat säännöksensä, koska poronhoidolla on kaikilla näillä eri alueilla huomattavasti erilainen taloudellinen ja toimeentuloon liittyvä merkitys. Esimerkiksi Oulun läänin eteläosissa olevien paliskuntien osakkaista valtaosa taitaa olla alueen ulkopuolella asuvia, joten poronhoito ei ole toimeentulon kannalta välttämätön vaan pikemminkin harrastus. Sen vuoksi tämän lain pitäisi olla hienojakoisempi. Mutta on varsin hyvä, että se nyt saadaan edes tässä muodossa aikaan.

Ed. Joenpalo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tunnustan olevani poronhoidossa niin vähäinen asiantuntija taikka suorastaan asiantuntematon, että ed. Alhonkin puheenvuoro tuntui minun mielestäni asiantuntevalta. Kun sitä kuuntelin, olin valmis kannattamaan niitä ajatuksia, joita hän puheenvuorossaan ja eriävässä mielipiteessään tai vastalauseessaan on mietinnössä esittänyt. Mutta kun kuuntelin sen jälkeen muita asiantuntijoita, totean, että ei taida olla aihetta kannattaa tällä kertaa ed. Alhon raikkaita poronhoitoon liittyviä näkemyksiä.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Poronhoitolaki on ilman muuta välttämätön eteläisten poronhoitoalueiden ongelmien vuoksi. Mutta tämä poronhoitolaki ei auta tippaakaan saamelaisia sen paremmin kuin juuri mitkään muutkaan lait, jotka eduskunnassa on säädetty. Niin kuin tässäkin keskustelussa on käynyt selvile, saamelaislakia on odotettu miten pitkään hyvänsä. Sitä odotetaan nyt ja sitä odotetaan varmasti seuraavat vuodet. Tämä osoittaa sitä, miten eri tavalla Suomessa vähemmistöihin suhtaudutaan. Toisessa päässä Suomea saamelaisten asiat ovat epäkunnossa ja tulevat olemaankin, toisessa päässä Suomea on aivan toisella tavalla, niin kuin tulemme varmasti ehkä tämän päivän istunnoissa vielä huomaamaan, kun tiettyjä itsehallintolakeja tuodaan eduskuntasaliin.

Ed. Alho (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Toivon, että kaikki ne, jotka ovat

pyytäneet vastauspuheenvuoron puheenvuoroni johdosta, olisivat kuunnelleet tarkoin puheenvuoroni. Sanoin, että mielestäni ei ole oikein, että poronhoitolakia tarkastellaan puhtaasti elinkeinopoliittisesta näkökulmasta, kuten nyt maa- ja metsätalousvaliokunta on tehnyt. Tietysti oma näkökulmani liittyy myös siihen, että olen paitsi maa- ja metsätalousvaliokunnan myös perustuslakivaliokunnan jäsen. Tästä syystä luonnollisesti annan hyvin suuren painoarvon myös niille näkemyksille, jotka valtiosääntöoikeudellisesti ja kansainvälisten sopimusten valossa vähemmistökulttuurien aseman edistämiseen ovat liittyneet. Tässä suhteessa uskon, että asiantuntemukseni on kyllä sellainen, että saatoin tämän puheenvuoron käyttää.

En myöskään ole esittänyt muutoksia lain yksityiskohtaisiin pykäliin niiltä osin kuin kysymys on siitä, miten esimerkiksi porokarjan pirstoutuminen voitaisiin estää. Olen ainoastaan saamelaisten oikeuksien näkökulmasta ja nimenomaan johtuen juuri siitä, että saamelaisten oikeuksia ei ole järjestetty lainsäädännöllä, tehnyt erilaisen ehdotuksen lain voimaantumoon, jossa mielestäni olisi pitänyt juuri tuota ed. Kemppaisen mainitsemää porrastusta ottaa huomioon.

On totta, että tässä on erinomaisen hankalia ja yhteensovittamattomia asioita ja varmaankin niin, että yhtä totuutta poronhoitolaista ei voi kertoakaan. Mutta olennainen kysymys saamelaisten näkökulmasta on se, että tämä poronhoitolaki ei merkitse heikennystä heidän tilanteellensa, mutta ei myöskään parannusta saamelaiskulttuurin harjoittamiseen, jota Suomen ratifioimat rotusorron syrjintään perustuvat ja monet muut kansainväliset ihmisoikeussopimukset edellyttäisivät. En ole siis unohtanut itse poronhoitoa elinkeinona, mutta katson, että saamelaisten elinkeinona poronhoito on kuitenkin niin merkittävä, että mielestäni eduskunta tekee väärin unohtaessaan saamelaisten oikeudet tässä kysymyksessä.

Ed. Sarapää (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tämän keskustelun aikana on viitattu edellisen eduskunnan toimintaan ja perustuslakivaliokunnan siellä ottamiin mahdollisiin kantoihin. Muistutan kuitenkin, että edellinen eduskunta ja perustuslakivaliokunta ei ottanut mitään kantaa, vaan tavallaan nukkui poronhoitolain kuoliaaksi. To-

sin tämä poronhoitolaki ei ole sama kuin silloin eduskunnassa käynyt esitys.

Ed. Kemppainen otti esille sen, että poronhoitoalue pitäisi jakaa useisiin vyöhykkeisiin. Siihen on pyritty ja niin on tehty. Pelkästään poronhoitolakiin liittyvä kartta kertoo, että on erilaisia alueita. On saamelaisalue, on erityistä poronhoitoa varten tarkoitettu alue ja ns. maaseutualue. Näitten porrastuksien aikaansaaminen ei kuitenkaan ole helppoa, mutta erilaisilla lakiin liittyvillä toimenpiteillä siihen kuitenkin pyritään.

Ed. Aittoniemi totesi, ettei saamelaisia tippaakaan auteta porotaloudessa. Minusta se on väärämielinen väite. Tämän eduskunnan aikana on säädetty porotalouslaki, joka erittäin merkittävästi tukee paliskuntia ja poromiehiä, ja se on otettu erittäin myönteisenä asiana poromiesten keskuudessa vastaan.

En myös ymmärrä sitä väitettä, että täällä kovin krouvisti rikottaisiin saamelaisten oikeuksia. Huomautan, että saamelaisalueitten paliskunnat ovat kahta lukuunottamatta olleet yksimielisesti vaatimassa, että nyt on poronhoitoon saatava uudet pelisäännöt, ja sen mukaan on toimittu. Vain kaksi paliskuntaa on esittänyt varaumiaan nimenomaan saamelaisten oikeuksien selvittämisen puolesta. Tosin on todettava, että täällä monesti mainittu tohtori Korpijaakkokin päätyy selvityksessään vuoteen 1750. 200 vuotta on vielä selvittämättä.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä ymmärrän hyvin, että ed. Alho ajaa saamelaisten asiaa. Äärimmäisen mielelläni teen itse ihan saman. Mutta tässä nimenomaisessa tapauksessa kysymys on koko poronhoitoalueelle säädettävästä poronhoitolaista. Minä eräällä argumentilla pyrin osoittamaan sen, että nyt valittu tie on ehkä parempi kuin ed. Alhon valitsema tie.

Olemme säätäneet porotalouslain ja nyt sen seuraksi poronhoitolain. Kummankin yhteisvaikutuksella kanavoidaan poronhoitoelinkeinolle huomattavat määrät valtion varoja. Se tapahtuu Paliskuntain Yhdistyksen ja paliskuntain kautta. Oikeudenmukaisuus alueellisesti edellyttäneen sen, että tulee samanlainen kanavointijärjestelmä kaikille alueille, tässä tapauksessa myös Enontekiön käsivarteen niihin paliskuntiin, jotka sillä

alueella toimivat. Toisin sanoen se, että heitä ei rusikoitaisi, edellyttää, että kohtelu on samanlainen kuin muillakin alueilla, yhtenäisen järjestelmän puitteissa mm. kaikilta oikeudellisilta osiltaan. Toisin sanoen minusta tämä lähestymistapa on oikeudenmukainen.

Mutta kun saamelaislaki säädetään, saamelaiden oikeudet ylipäättään korotetaan sille tasolle, mille ne kuuluvat juuri niitten kansainvälisten sopimusten ja yleisasiakirjojenkin perusteella, jotka ed. Alho mainitsi. Siinä yhteydessä voi osoittautua välttämättömäksi, että saamelaisalueelle säädetään oma lainsäädäntönsä näiltä osin, mikä merkitsee sitä, että poronhoitolaki ja porotalouslaki näiltä osin muuttuvat, mutta se on sen päivän murhe.

Ed. Pokka: Arvoisa herra puhemies! Täällä on aikaisemmissa vastauspuheenvuoroissa niin perusteellisesti rökitetty ed. Alhoa hänen kannanotoistaan, että pakko on tässä nyt ensin alkuun hänelle antaa sikäli ymmärtämystä, että jos ed. Alhon puheenvuoron kuuntelitte, niin hänän ilmaisi periaatteellisen huolensa saamelaiden oikeuksien järjestämisestä, ja siinä hän on kyllä aivan oikealla asialla. Sitten kun katsoo, mitä hän varsinaisesti on vastalauseessaan maa- ja metsätalousvaliokunnassa esittänyt, niin hänen vastalauseensa näyttää koskettelevan pelkästään poronhoitotapoja, eli hän on huolissaan siitä, säilyvätkö Käsivarren paliskunnassa olevat erilaiset poronhoitotavat.

Tämän osalta tietysti täytyy pohtia, onko tämä varsinaisesti muutosesitys ollenkaan. Siis jos pelätään sitä, että paliskunnat käyttävät liikaa valtaa Ylä-Lapin alueella, niin samat poromiehet, jotka ovat poronomistajia, ovat paliskunnan hallituksessa mukana, eli sehän riippuu hyvin paljon siitä, miten paliskunta siellä toteuttaa lakia. Käytännössä entiset tavat voivat siellä säilyä, mikäli paliskunnan hallitus tai paliskunnan johto siellä näin päättää. Tähän lienee kuitenkin uskomisen, että näin myös asianlaita poronhoitolain uudistumisen jälkeenkin on.

Mutta ed. Alhon puheenvuoroa jatkaisin sen verran, että perustuslakivaliokunnan jäsenenä en myöskään voi olla hirveän onnellinen ja iloinen siitä, että perustuslakivaliokunta on joutunut tyytymään omassa lausunnossaan poronhoitolaista nimenomaan saamelaiskysymysten kohdalta toteamaan,

että pitää säätää erillinen saamelaislaki. Me olemme nyt viimeisen kymmenen vuoden aikana lausuneet erinomaisen monta kertaa hyvin monen lain yhteydessä, että saamelaiden oikeudet täytyy selvittää ja asia saada järjestykseen.

Siinä suhteessa poronhoitolakiin liittyvä perustuslakivaliokunnan kannanotto menee kyllä astetta pitemmälle kuin aikaisemmat valiokunnan samaa asiaa koskevat kannat, että nyt jo tiedetään, mitä täytyy tehdä, eli pitää säätää erillinen saamelaislaki. Siinä on myös aika seikkaperäisesti selostettu Suomen solmimia kansainvälisiä sopimuksia, joita alkaa olla aika monta, ja otettu kantaa niihin. Ne velvoittavat Suomea, ja me olemme sitoutuneet niiden perusteella suojelemaan kansallisia vähemmistöjä, mm. saamelaisväestöä. Jos me haluamme näiden sopimusten mukaan toimia, sehän edellyttäisi ensinnäkin kielen ja kulttuurin suojaa koskevan lainsäädännön antamista eduskunnalle kiireimmän kaupalla. Uskoisin, että sen suhteen sentään on kohtalaisen mutkatontakin edetä.

Mutta mitä tulee saamelaislakiin, niin ed. Pulliainen äskettäin käyttämässään puheenvuorossaan totesi hyvin hurskaasti vai saako sanoa hurskastelevasti, että se on sitten sen saamelaislain asia, miten nämä asiat järjestetään. Kun perustuslakivaliokunnassa on voinut tutustua myös saamelaislakiesityksen valmisteluun — luonnoshan on aivan piakkoin valmis ja lähtee sitten lausuntokierrokselle ja ministeriön valmisteltavaksi — niin pakko on sanoa aivan avoimesti, että lisätieto on lisännyt myös tuskaa. Saamelaislain säätäminen Suomen oloissa ei ole nimittäin suinkaan aivan ongelmattonta verrattuna esimerkiksi Norjaan ja Ruotsiin. Noissa naapurimaissamme pohjoisilla alueilla saamelaiset asuvat todella vähän niin kuin omassa joukossansa ja heillä on myös kehittyneet omat elinkeinot kuten poronhoito. Meillä yhteiskunnallisten olojen kehitys pohjoisimmassa Lapissa on kulkenut toiseen suuntaan. Siellä suomalaiset ja saamelaiset asuvat sekaisin ja harjoittavat samoja elinkeinoja.

Saamelaislain tarkoituksenaan on, että valtion maat jaetaan takaisin saamelaisille. Tästähan on olemassa, niin kuin ed. Alho kertoi, erittäin hyvä, perusteellinen ja seikkaperäinen historiallinen tutkimus, jonka on tehnyt tohtori Korpijaakko. Siinähan osoitetaan, että vielä yli 200 vuotta sitten saame-

laiset todella täydellä omistusoikeudella omistivat laitumensa. Nyt tarvittaisiin nopeasti selvitys, joka osoittaisi, miten omistusoikeuden 200 seuraavan vuoden aikana kävi, koska sehän on mennyt. Metsähallitus eli valtio on tällä hetkellä omistusoikeuden haltijana.

Jos ja kun, niin kuin pidän tarpeellisenä, saamelaislaki säädetään, siinä yhteydessä on myös pakko ottaa kantaa siihen, miten sillä alueella asuvan paikallisen väestön, siis suomalaisten ja saamelaisten, keskinäiset välit järjestetään. Tuskin saamelaislaillakaan on sellainen tarkoituspäätös, että siinä perusteella asetetaan paikalliset asukkaat, ovat he sitten 200 vuotta alueella asuneita lappalaisia, saamelaisia, tai suomalaisten ja saamelaisten yhteistyön tulosta olevia lapsia tai lapsenlapsia, maankäyttömuodoista, maa- ja vesialueista päättämisen osalta keskenään hyvin erilaiseen asemaan.

Nämä kaikki ovat hyvin vaikeita kysymyksiä. Ne eivät ole ehkä vaikeita kysymyksiä niinkään lainsäätäjälle, vaan uskoisin, että lappilaisille, koska me haluamme, että siinä päästäisiin hyvään tulokseen ja sellaiseen tulokseen, josta kaikki voisivat olla kohtalaisen yksimielisiä, jotka siellä pysyvästi asuvat.

Perustuslakivaliokunnassa päätettiin esittää poronhoitolaki säädettäväksi tavallisessa lainsäätämisyksikössä eikä tehty myöskään sitä ehdotusta, että pohjoiset kunnat erotettaisiin poronhoitolaista ja jätettäisiin odottamaan saamelaislakia. Minun arvioni on, että molemmista vaihtoehdoista päätettiin luopua sen vuoksi, että me rupesimme pelkäämään, että vie vähän liian pitkän ajan, ennen kuin saamelaislaki saadaan sellaiseen kuntoon, että se tulisi eduskuntaan, koska jos taas siihen puoleen tullaan, että metsähallituksen täytyy vapaaehtoisesti luopua maaomaisuuksistaan, mikä on hirveän tervetullutta meidän pohjoisen ihmisten mielestä, niin uskon, että täältä Helsingistä kyllä jarrumiehiä löytyy sellaiselle lakiesitykselle melkoinen määrä.

Nämä olivat sellaisia tosiasioita, jotka vaikuttivat perustuslakivaliokunnan pohdintaan tällä hetkellä. Sanoisin, että se on sikäli terveellistä, että nyt suurin piirtein tiedetään, minkälaisia lakeja saamelaisvähemmistön suojaksi tarvitaan, minkälaisia ongelmia niihin liittyy ja mitkä meidän on nyt ratkaista-

va, että päästäisiin taas askel eteenpäin. Todella toivon, että perustuslakivaliokunnan seuraavan kerran, kun se joutuu käsittelemään pohjoisia alueita koskevaa lakia, ei tarvitse taas kertoa, että pitää säätää jokin saamelaislaki, vaan me tiedämme, että sellaista ollaan jo tekemässä ja se olisi seuraava, mitä me käsittelemme.

Mitä tulee maa- ja metsätalousvaliokunnan työhön, olisin kyllä odottanut, että tätä olisi voinut sentään edes yli yön tutkia. Me saimme sen juuri äskettäin pöydälle, eikä tähän ole voinut kovin hyvin perehtyä. Mutta se myönteinen puoli täytyy maa- ja metsätalousvaliokunnan tarkastelusta sanoa, joka on aika elinkeinopoliittinen ja puhtaastikin elinkeinopoliittinen tarkastelukulma, että on hyvä, että valiokunta ei niellyt hallituksen esitystä sellaisenaan, vaan todella pyrki siihen perehtymään ja on tehnyt tähän joitakin, sanoisin tärkeitä, muutoksia.

Ensimmäinen tärkeä muutos koskee poronhoitoa ja porotalouden harjoittajien asemaa. Se perustuu perustuslakivaliokunnan kannanottoon ja merkitsee, että saantolupa ja etuosto-oikeusjärjestelmä ulotetaan koko poronhoitoalueelle. Tämä on minunkin mielestäni aivan välttämätön uudistus, jos halutaan jotenkin rajoittaa uusien poroelinkeinonharjoittajien tuloa ammatin piiriin. Nykyisessä ylituotantotilanteessa ja myös tietäen, mikä tällä hetkellä on pohjoisen porolaidunten kestävyys, rajoittaminen on välttämätöntä, varsinkin kun tarkoituksena on, että rajoitettaisiin nimenomaan harrastelijoitien tuloa. Mielestäni on eri asia harjoittaa ammatikseen porotaloutta jonkin maaseutuelinkeinon liittämiselinkeinona tai pääamattina kuin siten, että se on harrastus ja oma työ on kaupungissa ja taajamassa ihan muissa elinkeinoissa. Toivottavasti saantolupa- ja etuosto-oikeusjärjestelmä täsmennettynä myös johtaa toivottuun tulokseen. Miten sitä käytännössä ryhdytään soveltamaan, selviää vasta ajan myötä.

Toinen keskeinen asia, johon ajattelin, arvoisa herra puhemies, puheenvuorossani puuttua, on viljelijöitten ja poromiesten erimielisyyksien ratkaiseminen. Tässä suhteessa keskeinen kysymys on ollut, säilyykö vahingonkorvausta koskeva poronhoitolakiesityksen 31 § sellaisena kuin hallitus sen esitti vai ei. Maa- ja metsätalousvaliokunta näyttää nyt päätyneen siihen, että hallituksen

esitystä ei ole huolitettu. Pykälähän olisi kuulunut niin, että porot saavat olla pellolla kaikkina muina aikoina paitsi kasvukautena. Kiistanalainen ja hyvin paljon vastustusta herättänyt "kasvukausi" on jätetty pois. Pykälään on sitten kyllä lisätty, että poroja ei saa laiduntaa toisten viljelyksillä ilman maanomistajan lupaa. Maanomistajan lupa on epäilemättä, jos sitä juristina arvioin, aika tulkinnanvarainen asia, ja pidän valitettavana, että säännöstä ei tämän selkeämmäksi saatu. Käsitän kyllä, minkä vuoksi maa- ja metsätalousvaliokunta on tähän päätenyt. Sehän on päätenyt siihen sen vuoksi, että Lapin maakuntaliiton kevämmaakuntapäivät tätä tällaisena esitti. Maakuntaliitto on sanonut, että esityksellä on poromiesten ja viljelijöitten ymmärtämys takana. Onko näin, sitä en ole pystynyt varmuudella todentamaan.

Jonkin verran 31 §:ää siinä muodossa kuin maa- ja metsätalousvaliokunta on sen hyväksynyt tosin parantaa se, että rangaistussäännöstä on täsmennetty. Uuden rangaistussäännöksen mukaan myös porojen luvaton viljelyksellä oleskelu on rangaistava teko. Näin ollen maanomistajat voivat ehkä säännöksistä saada parhaimman hyödyn siinä, että ne toimivat ennalta ehkäisevästi ja pelisäännöt sillä tavalla saataneen järjestykseen.

Kaiken kaikkiaan käsittääkseni kaikilla meillä perustus- ja maa- ja metsätalousvaliokunnan jäsenillä, jotka olemme joutuneet harrastamaan poronhoitolakia, on ollut semmoinen kuva, että nimenomaan elinkeinon kehittämisen kannalta ja pelisääntöjen selvittämiseksi laki on tarpeen. Tässä hengessä tätä on pyritty käsittelemään. Saamelaiskysymyksen osalta tämä laki ei valitettavasti tuo oikeastaan minkäänlaista ratkaisua, mutta ehkä pelisääntöjen osalta askel on päästy nykytilanteesta eteenpäin. Nimittäin jos hallituksen esitys olisi maa- ja metsätalousvaliokunnasta tullut ulos sellaisenaan, niin kyllä se luultavasti olisi merkinnyt vain sitä, että riitely ja porosota pohjoisilla alueilla olisi jatkunut entistä kiihtyvämpanä, ja sehän ei ole kenenkään etu.

Ed. Jääskeläinen: Herra puhemies! Haluan kiittää maa- ja metsätalousvaliokuntaa siitä, että se on saanut aikaan erittäin hyvän mietinnön, joka koskee poronhoitolakia, ja nimenomaan kiitän siinä mielessä, että

tässä on pantu pääpaino porotaloutta päätoimisesti harjoittaville elinkeinon harjoittajille.

Olen erittäin iloinen vielä senkin vuoksi, että 31 § on saanut sen muodon, kuin valiokunnan mietinnössä on, koska "kasvukauden aikana" -termi on herättänyt todella suurta närkästystä ja vihaa nimenomaan maanviljelijöiden taholta. Tässä on haluttu myös suojella maanviljelijöitä, mikä on aivan oikein.

Olisin henkilökohtaisesti toivonut, että 31 §:ssä saamelaisaluetta koskeva poikkeus olisi ulotettu koskemaan koko lääniä eli toisin sanoen tältä osin mitään poikkeuslueita ei olisi tarvinnut olla.

Vielä olen iloinen siitä, mihin ed. Pokka viittasi, että rangaistussäädös on tullut mukaan valiokunnan mietintöön.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

5) Ehdotukset laeiksi työntekijäin eläkelain 12 §:n ja lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 9 §:n sekä yrittäjien eläkelain 10 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 68
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 17

Puhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 17.

Keskustelu:

Ed. P. Leppänen: Arvoisa puhemies! Sosiaalivaliokunnan mietintöön ovat ed. Steenius-Kaukonen ja allekirjoittanut laittaneet vastalauseen. Me halusimme kiinnittää valiokunnan edustajien huomiota seuraavaan.

Työeläkerahastoissa on hyvin paljon rahaa, noin 100 miljardia markkaa. Kun saimme tietää valiokunnassa, että vuonna 1962 laitettu markka on tämän vuoden rahassa 47 penniä, on syytä osoittaa sormella niitä henkilöitä, jotka rahastoja ovat olleet hoitamassa. He eivät ole hoitaneet niitä sillä

tavoin kuin olisi pitänyt, vaan rahastot ovat päässeet kuihtumaan. Ehkä siihen on syynä myös se, että näitä lainataan takaisin sellaisille yrityksille, jotka eivät maksa riittävää korkotuottoa. Osin rahat ehkä menevät myös konkurssien kautta pois.

Me kiinnitimme vastalauseessa huomiota myös siihen, että takaisinlainausjärjestelmä on hyvä ja sitä on kehitettävä siihen suuntaan, että se vahvistaisi työllisyyttä ja tukisi työvoimavaltaisia yrityksiä ja että rahastoja voitaisiin käyttää myös asuntotuotantoon. Sitä ei valitettavasti valiokunnan enemmistö halunnut valiokunnan mietintöön lausuttavaksi.

Eräs hyvin tärkeä osa vastalauseessa oli mielestäni viimeinen kappale, jossa me esitimme, niin kuin SAK:n edustaja esitti valiokunnassa, että palkansaajajärjestöt voisivat olla tasavertaisina neuvotteluosapuolina, kun neuvotellaan työeläkevakuutusmaksun suuruudesta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

6) Ehdotus laiksi asunto-olojen kehittämisrahastosta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 60

Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 5

Puhemies: Käsittelyn pohjana on toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 5.

Keskustelu:

Ed. Säilynoja: Arvoisa puhemies! Edustajien pöydällä on myös toisen lakivaliokunnan tuore mietintö n:o 5 hallituksen esityksestä laiksi asunto-olojen kehittämisrahastosta annetun lain muuttamisesta. Valiokunnalla oli varsin hyvät valmiudet hoitaa tämä ns. kiireellinen asia kiireellisessä aikataulussa. Nimittäin toinen lakivaliokunta totesi asunto-olojen kehittämisrahastosta annetun lain säätämistä koskevassa mietinnössään vuoden 1989 valtiopäivillä, että rahas-

ton lainanottovaltuuden rajaaminen vain lyhytaikaiseen lainoitukseen ei ole perusteltua, vaan rahastolle tulisi antaa paremmat mahdollisuudet nopeasti muuttuvien rahamarkkinoiden hyödyntämiseen.

Valiokunta katsoi tuolloin, että rahastoon tulisi voida ottaa myös pitkäaikaista lainaa, jolloin se voisi hankkia rahoitusta kulloinkin edullisimmalla tavalla, esimerkiksi asunto-obligaatioilla, ulkomaisilla luotoilla ja kilpailuttamalla kotimaisia rahalaitoksia luototuksessa. Siksi valiokunta oli varsin tyytyväinen, kun sai tämän haluamansa lakiesityksen käsittelyyn, ja käsittely sujui varsin myönteisessä ilmapiirissä.

Lakiesityksestä voin todeta, että tässä esitetään annettavaksi rahastolle lainoitustointansa rahoittamiseksi mahdollisuus myöskin pitkäaikaiseen lainanottoon, tosin eduskunnan hyväksymän lainanottovaltuuden rajoissa.

Esityksen tarkoituksena on turvata sosiaalisen asuntotuotannon rahoitus muuttuneessa pääomamarkkinatilanteessa, kohdentaa rahoitus sosiaalisen asuntopoliittikan tavoitteiden mukaisesti, luoda paremmat taloudelliset edellytykset asuntopoliittisten tukijärjestelmien kehittämiselle sekä edistää pitkäaikaisten pääomamarkkinoiden kehittämistä. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan jo 1 päivä syyskuuta tämän vuoden aikana.

Eduskunta vahvistaa tulo- ja menoarvion yhteydessä asunto-olojen kehittämisrahastosta myönnettävien lainojen enimmäismäärän, joka on tarkoitettu mitoitettavaksi siten, että sillä voitaisiin saavuttaa asetetut asuntotuotantotavoitteet. Tämän lakiehdotuksen mukaan rahasto voi ottaa lainaa myöntämisvaltuuden nojalla myönnettyjen lainojen rahoittamiseksi. Lisäksi rahaston lainanottoa säätelevät eduskunnan antamat lainanottovaltuudet.

Kaikin puolin asia oli mielestämme hyvin asetunut niihin raameihin, joita valiokunta jo aikaisemmin oli mietinnössään edellyttänyt. Kuitenkin hallitus perusteluissaan toteaa, että esitykseen liittyy eduskunnalle erikseen annettava hallituksen esitys valtion lainanottovaltuuksista vuonna 1990, joka esitellään valtiovarainministeriöstä. Valiokunta oli aikataulullisesti valmis hoitamaan myöskin mahdollisen valtiovarainministeriön valtuuslakiesityksen, mutta sitä ei tähän päivään mennessä ole eduskunnalle annettu.

Niinpä valiokunta toteaa yksimielisessä mie-
tinnössään, että se on todella huolestunut
rahoitustilanteesta ja toivoo, että tällainen
esitys viivytyksettä eduskunnalle annetaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely ju-
listetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suu-
reen valiokuntaan.

**7) Hallituksen esitys n:o 70 Pohjoismaiden
ympäristörahoitusyhtiön perustamista koske-
van sopimuksen eräiden määräysten hyväk-
symisestä**

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen
mukaisesti ulkoasiainvaliokuntaan.

Puhemies: Eduskunnan seuraava täys-
istunto on tänään kello 19.

Täysistunto lopetetaan kello 17.29.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola